

Голас Радзімы

№ 20 (1954)
15 мая 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

5 мая ў Савецкай краіне штогод адзначаецца Дзень друку. Сёлета, як заўсёды, у азнаменаванне свята прайшлі ўрачыстыя сходы, на якіх прысутнічалі работнікі ўсіх відаў сродкаў масавай інфармацыі, паліграфічных прадпрыемстваў, прадстаўнікі партыйных і грамадскіх арганізацый. Напярэдадні стала вядома, што за лепшую журналісцкую работу дзесяткам журналістаў, у тым ліку і беларускім, прысуджаны прэміі Саюза журналістаў СССР. 3 мая ў Мінску свята работнікаў друку адзначалася па-новаму, і мабыць, таму асабліва ўрачыста і цікава. На здымку з фотарэпартажу С. КРЫЦКАГА адлюстраваны невялікі фрагмент свята. Прадавец кнігарні «Падпісныя выданні» Святлана КУРЫЛІНА прапануе пакупнікам кнігі беларускіх выдавецтваў.
(Фотарэпартаж аб свяце друку змешчаны на 5-й стар.)

НЕЎМІРУЧАЯ ПАМЯЦЬ НАРОДНАЯ

Час лечыць раны, раўняе пад зелянінай збожжавых старыя акопы. Але ніколі не сатрэ ён з памяці людской веліч неўміручага подзвігу герояў, якія адстаялі свабоду і мір у крывавай бітве з фашызмам. З гэтай памяццю ў сэрцы беларускі народ, як і ўсе савецкія людзі, урачыста адсвяткаваў 41-ю гадавіну Вялікай Перамогі.

Тысячы мінчан прыйшлі 9 мая да памятных мясцін беларускай сталіцы. У гэты дзень кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі, прадстаўнікі Ваеннага савета Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі, грамадскіх арганізацый рэспублікі і сталіцы, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны ўскладлі кветкі, вянкі, гірлянды да помніка У. І. Леніну, помніка-абеліска на плошчы Перамогі, Кургана Славы і да Вечнага агню мемарыяльнага комплексу «Хатынь».

Кветкі і вянкі да помніка У. І. Леніну і да манумента на плошчы Перамогі былі ўскладзены таксама ад генеральных консульстваў Польскай Народнай Рэспублікі і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Мінутай маўчання ўшанавала 9 мая ўся краіна светлую памяць загінуўшых у барацьбе з фашызмам.

У гэты ж дзень у Мінску і іншых гарадах рэспублікі адбыліся антываенныя мітынгі і маніфестацыі, удзельнікі якіх гнеўна асудзілі мілітарысцкія планы агрэсіўных колаў Захаду, заклікалі прыслухацца да канструктыўнай прапановы Савецкага Саюза — знішчыць ядзерную зброю яшчэ ў цяперашнім тысячагоддзі. На нашай планеце не павінна быць месца войнаў. Чалавецтву патрэбны мір і толькі мір, падкрэслівалі ўдзельнікі мітынгаў.

НА ЗДЫМКАХ: кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі на плошчы Перамогі ў Мінску 9 мая 1986 года; свята Перамогі на мемарыяльным комплексе савецка-польскай садружнасці ў вёсцы Леніна Магілёўскай вобласці.

3 ПАВЕДАМЛЕННЯУ ТАСС

ВАЖНЫ КРОК У АСВАЕННІ КОСМАСУ

Касманаўты Леанід Кізім і Уладзімір Салаўёў, якія працуюць у космасе з 13 сакавіка гэтага года, пасляхова выканалі першы этап работ на борце станцыі «Мір».

5 мая было праведзена аддзяленне палітума карабля «Саюз Т-15» ад арбітальнага комплексу «Мір» — «Прагрэс-26».

У адпаведнасці з праграмай палёту касманаўты Леанід Кізім і Уладзімір Салаўёў 6 мая 1986 года ажыццявілі стыкоўку карабля «Саюз Т-15» з арбітальным комплексам «Салют-7» — «Космас-1686». Упершыню ў практыцы палітумам палётаў выкананы пералёт з адной арбітальнай станцыі на другую.

Збліжэнне і стыкоўка карабля са станцыяй выконваліся ў некалькі этапаў. У ходзе аўтаномнага палёту карабля «Саюз Т-15» былі праведзены

дзве карэктныя траекторыі яго руху, у выніку якіх карабель выйшаў на арбіту комплексу «Салют-7» — «Космас-1686» і наблізіўся да яго на адлегласць каля пяці кіламетраў. Далейшыя аперацыі па збліжэнню і навадзненню ажыццяўляліся экіпажам уручную з выкарыстаннем бартавой электронна-вылічальнай машыны і аптычных прыбораў.

Дакладныя і зладжаныя дзеянні экіпажа забяспечылі прычальванне і стыкоўку ў разліковы час. Пасля прыверкі герметычнасці стыковачага вузла касманаўты перайшлі ў памяшканне станцыі.

Станцыя «Салют-7» чатыры гады функцыянуе на калязямной арбіце, з іх больш як два гады ў палітумам рэжыме. За гэты час ажыццяўлены чатыры працяглая экспедыцыі, на станцыі працавалі дзевяць экіпажаў касманаўтаў, у тым ліку два міжнародныя.

У ходзе палёту на станцыі «Салют-7» Кізім і Салаўёў прадоўжаць навукова-тэхнічныя даследаванні і эксперыменты, прадуладжаныя праграмай яе эксплуатацыі, а таксама пра-

вядуць рад рэгламентных прафілактычных работ.

Паспяхова выкананы пералёт экіпажа са станцыі «Мір» на станцыю «Салют-7» — важны крок у асваенні космасу, які адкрывае новыя магчымасці абслугоўвання перспектывных навукова-даследчых комплексаў.

ГАДАВІНА ВЫЗВАЛЕННЯ

ГДР...

Вечар дружбы з ГДР, прысвечаны 41-й гадавіне вызвалення нямецкага народа ад фашызму, адбыўся ў Мінску. Яго адкрыла намеснік старшыні прэзідыума Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Н. Нерад.

Даклад зрабіў старшыня Мінскай секцыі Савецкага камітэта ветэранаў вайны В. Сінчылін. На вечары выступілі генеральны консул ГДР у Мінску В. Янда, дырэктар Мінскага авіярамонтнага завода, старшыня праўлення пярвочнай арганізацыі Савецкага таварыства дружбы з ГДР А. Ямаў.

У вечары ўдзельнічалі Эрна Шменкель, жонка і дзеці Фрыца Шменкеля, Героя Савецкага Саюза, нямецкага антыфашыста, які змагаўся супраць гітлераўцаў у Беларусі і быў расстраляны імі ў Мінску.

...ЧЭХАСЛАВАКІЯ

У Мінску адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных, прысвечаны 41-й гадавіне вызвалення Чэхаславакіі ад фашысцкіх захопнікаў і 16-й гадавіне падпісання Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і ЧССР.

Намеснік старшыні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы, намеснік старшыні Дзяржбуда БССР В. Ластацкін, які выступіў з дакладам, падкрэсліў, што працоўныя рэспублікі, як і ўсе савецкія людзі, высока цэняць адносінны шчырай дружбы, ўзаемнага давер'я і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж КПСС і КПЧ, нашымі краінамі і народамі, у аснову якіх пакладзены непахісныя прынцыпы марксізму-ленінізму і сацыялістычнага інтэрнацыяналізму.

Са словам у адказ выступіў прадстаўнік пасольства ЧССР у СССР Карэл Скала.

ГАРАДЫ-ПАБРАЦІМЫ

ГРОДНА — ЛІМОЖ

Беларускі горад Гродна і французскі Лімож — гарады-пабрацімы. Яны падтрымліваюць паміж сабой цесныя культурныя кантакты, абменьваюцца дэлегацыямі.

Надаўна ў гродзенскай сярэдняй школе № 8 прайшоў Тыдзень параднёных гарадоў. Члены клуба інтэрнацыянальнай дружбы сустрэліся з вучнямі іншых школ горада, расказалі ім пра свае кантакты з французскімі сябрамі, падзяліліся планами аб арганізацыі ў школе музея гарадоў-пабрацімаў. Члены клуба ўжо некалькі гадоў займаюцца зборам экспанатаў для яго. У наступным навучальным годзе музей будзе адкрыты.

ВЫСТАЎКІ

ПАЗНАЁМЛІСЯ З ДАСЯГНЕННЯМІ

У Варшаве адбылася выстаўка «Эканоміка, навука і тэхніка Беларускай ССР». Яна была прысвечана 41-й гадавіне падпісання Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і ПНР і 116-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна.

Тысячы палякаў, якія наведлі выстаўку, пазнаёмліліся з дасягненнямі Савецкай Беларусі ў развіцці народнай гаспадаркі, навукі, тэхнікі, адукацыі.

МАДЭРНИЗАЦІЯ ВЫТВОРЧАСЦІ

ПАСЛЯ РЭКАНСТРУКЦЫІ

Узраста магутнасць фабрыкі камвольнай пражы Мінскага вытворчага прадзільна-трыкатажнага аб'яднання. Кожны рубель, затрачаны на тэхнічнае перааснашчэнне цэхаў, даў прырост прадукцыі больш чым на дзесяць рублёў.

На гэтым буйнейшым прадпрыемстве краіны праекты магутнасці, разлічаныя на выпуск 12 мільёнаў трыка-

тажных вырабаў у год, ужо даўно перакрыты. А магчымасці далейшага нарошчвання вытворчасці стрымліваюць дэфіцыт сыравіны. Вось таму ў якасці першачарговых аб'ектаў рэканструкцыі і была выбрана фабрыка, дзе рыхтуецца пража.

ТЭХНІЧНЫ ПРАГРЭС

РАСЦЕ СЯМЕЙСТВА

«БелАЗаў»

На Беларускам аўтамабільным заводзе сабралі першую партыю 30- і 42-тонных самазвалаў новай мадыфікацыі, якія паклалі пачатак іх серыйнай вытворчасці.

Ад папярэднікаў з такой жа грузанадымальнасцю яны адрозніваюцца больш магутнымі рухавікамі, палепшанымі цягавымі і хадовымі якасцямі.

Больш камфартабельнымі сталі і кабіны машын. У іх устаноўлены зручныя панелі кіравання, прыменена новая, больш эстэтычная і лёгкая пластамасвая аздоба, і цяпер нават звышдалёкае падарожжа для шафёра не цяжкае.

Асвойваючы выпуск такіх грузавікоў, на прадпрыемстве абыйшліся без уводу дадатковых магутнасцей і карэннай перабудовы дзёўчых. Машыны гранічна уніфікаваны, што робіць іх серыйную вытворчасць эканамічнай. У тым ліку — выпуск мадэлі, разлічанай на работу ў гарачым клімаце, якую таксама асвоілі белазаводцы. Яе ўжо выпрабавуюць у рабоце вадзіцелі Грэцыі і Турцыі.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

АДПАЧЫНАК ЛЯ ВАДЫ

У Зэльвенскім раёне каля вёскі Навасёлкі ў маляўнічым лясным масіве побач з вадасховішчам пачалося будаўніцтва піянерскага лагера на срэбні мясцовых калгасаў і саўгасаў. Тут жа ўзводзіцца раённы спартыўны комплекс.

Усходні бераг вадасховішча не выпадкова выбраны месцам для гэтых аб'ектаў адпачынку. Яго ўжо даўно аблюбовалі зэльвенцы, жыхары суседніх раёнаў. У выхадныя дні сотні людзей прыходзяць і прыязджаюць сюды. Асабліва многа збіраецца рыбалоў-аматараў. У любы час года яны вяртаюцца дамоў з добрым уловам.

Каля вёскі Лаўрыновічы абсталываюцца месца для нераставання рыб. У вадзе запущаны малькі і сегалеткі белуга амура, карпа, карася, ляшча і іншых рыб.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

УНІКАЛЬНАЕ... НА КАНВЕЕРЫ

Як распазнаць сярод ста мільёнаў чалавек за пяць мінут аднаго адзінага? Для чалавека такая праблема проста невырашальная. А вось падобная задача, толькі ў адносінах да малючкул, паспяхова вырашаецца з дапамогай унікальных фізічных прыбораў — унутрырэзанатарнага спектрометра і вадкаснага храматографа. Іх выраб пачаты на Мінскім даследна-вытворчым прадпрыемстве навукова-тэхнічнага аб'яднання АН СССР.

Навінкі нават цяжка назваць прыборамі — хутчэй гэта аўтаматызаваныя комплексы для даследавання прыроды рэчыва, гаворыць дырэктар прадпрыемства, член-карэспандэнт АН БССР В. Буракоў. Цяпер з іх дапамогай вучоныя змогуць вызначыць самыя малыя прымесі ў вывучаемым матэрыяле ў тысячы разоў дакладней, чым раней. Гэта рэзка павысіць якасць даследаванняў і прадукцыі ў тых сферах, дзе выкарыстоўваюцца звышчыстыя рэчывы...

Спектрометр вынайшлі ў Інстытуце фізікі Акадэміі навук нашай рэспублікі. Дзякуючы новаму прыбору неўзабаве ў даведніках могуць з'явіцца важныя ўдакладненні, характарыстыкі невядомых высокамалекулярных злучэнняў і матэрыялаў. Храматограф, распрацаваны ў Ленінградскім інстытуце аналітычнага прыборабудавання, не мае аналагаў у сусветнай практыцы. Ён вызначаецца высокай адчувальнасцю, нават калі даводзіцца аналізаваць вельмі малыя аб'ёмы рэчыва.

Унікальную прадукцыю мінскага прадпрыемства з неярпеннем чакаюць даследчыкі такіх прыярытэтных галін, як малекулярная біялогія, бялаганічная хімія, генная інжынерная.

У РАМКАХ СЭУ: ПЛЁННАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА ПРАДПРЫЕМСТВАЎ

МОСТ ДРУЖБЫ

кояў, дзе захоўваюцца сотні разнастайных матэрыялаў, якія расказваюць пра 24-гадовую гісторыю развіцця братняй дружбы і супрацоўніцтва паміж прадпрыемствамі, у ліку іных ёсць два фотаздымкі. На іх — жаночыя вытворчыя брыгады, адну з якіх узначальвае мінчанка Ганна Дарашэвіч, другую — жыхарка Брно Індра Пleshкава. Гэта лепшыя рабочыя калектывы прадпрыемстваў, якія займаюцца аднапрофільнай працай — перааботкай электрарухавікоў. Жанчыны асабіста знаёмы. І вось у час адной з сустрэч члены калектываў дамовіліся аб сацыялістычным саборніцтве. Так нарадзілася новая форма супрацоўніцтва — інтэрнацыянальнае сацыялістычнае саборніцтва.

22 чэрвеня 1984 года стала новай памятнай датай у гісторыі адносін паміж ДПЗ-11 і «Агразет Зетарам». У гэты дзень паміж беларускім і чэхаславацкім прадпрыемствамі быў падпісаны Дагавор прамога супрацоўніцтва. Ён значна пашыраў кантакты, у тым ліку і дзелавыя, і стаў лагічным працягам папярэдняга супрацоўніцтва. Пасля падпісання важнага дакумента адносін двух сацыялістычных прадпрыемстваў, нягледзячы на знаходжанне іх у розных краінах, набылі стройны пазітыўны характар. Вялікі размах атрымала інтэрнацыянальнае сацыялістычнае саборніцтва, якое нясе ўзаемную карысць. Зараз у ім удзельнічаюць не толькі брыгады — калектывы буйных цэхаў. Саборніцтва паміж вытворчымі калектывамі ў сацыялістычных краінах, якое садзейнічае дасягненню высокіх вынікаў у працы, — агульная палітыка гаспадарання.

Два няпоўныя гады дзеяння Дагавора з'явіліся часам інтэнсіўнага супрацоўніцтва, пра што сведчыць актыўны абмен дэлегацыямі. У прыватнасці, ДПЗ-11 наведваў дырэктар падшыпнікавай вытворчасці чэхаславацкага канцэрна Іван Барташык. Яму было аб чым пагаварыць па пытаннях арганізацыі вытворчасці з ужо вядомым нам дырэктарам мінскага завода Арка-

дзеям Высоцкім. Вынікам сустрэчы кіраўнікоў з'явіліся новыя формы супрацоўніцтва. Адна з іх атрымала назву «ад станка да станка». Штогод група мінскіх рабочых розных спецыяльнасцей адпраўляецца ў братнюю краіну і пэўны тэрмін працуе там у саставе вытворчых брыгад сваіх сяброў на «Агразет Зетары». У сваю чаргу, чэхаславацкія рабочыя, таксама на пэўны тэрмін прыязджаючы ў беларускую сталіцу, кожную раніцу спяшаюцца да праходнай мінскага падшыпнікавага завода. Тут, заняўшы рабочыя месцы, яны прымаюць непасрэдна ўдзел у выпуску савецкай прадукцыі.

Але, бадай, самыя цесныя сувязі сёння ў інжынерна-тэхнічных работнікаў прадпрыемстваў. Дагавор прамога супрацоўніцтва стварыў добрыя ўмовы для іх шырокіх і плённых творчых кантактаў. Вось чаму як XXVII з'езд КПСС, так і XVII з'езд КПЧ, якія адбыліся нядаўна ў Маскве і Празе, на аснове вывучэння вопыту супрацоўніцтва соцыялістычных прадпрыемстваў нашых краін, іншых сацыялістычных партнёраў па СЭУ, аднадушна канстатавалі: развіваць прамыя сувязі паміж практычнымі рэалізатарамі Комплекснай праграмы, у аснове якой ляжыць ідэя інтэграцыі. Чэхаславацкі інжынер з «Агразет Зетара» Францішак Лукашык, які гэтымі вясновымі днямі знаходзіцца ў Мінску, так вызначыў сэнс супрацоўніцтва:

— Мы выкарыстоўваем вялікі перавагі сацыялізму, свабоднага ад таварнай канкурэнцыі, з мэтай аб'яднання нашых сіл і магчымасцей, што, несумненна, паскорыць навукова-тэхнічны прагрэс нашых краін. Гэта сацыялістычная інтэграцыя ў дзеянні.

Эстафета дружбы і супрацоўніцтва старэйшых пакаленняў работнікаў ДПЗ-11 і «Агразет Зетара» перадаецца ў надзейныя рукі маладых. Пры абодвух прадпрыемствах дзейнічаюць прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы, якія рыхтуюць працоўную змену. Яны таксама маюць між сабою трывалыя сувязі. Частка навучэнцаў, як беларускіх, так і чэхаславацкіх, рэгулярна праходзіць вытворчую практыку ў сваіх сяброў.

Сябруюць і малодшыя дзеці работнікаў. Ужо неаднойчы для іх наладжваліся агульныя сустрэчы. Вось і сёлета ў час летніх канікулаў з Беларусі ў Чэхаславакію і з Чэхаславакіі ў Беларусь паімчацца паязды са школьнікамі. Паязды дружбы.

Міхась СТЭЛЬМАК.

НА ЗДЫМКАХ: брыгадзір комплекснай брыгады мінскага падшыпнікавага завода А. ПАЎЛІКАЎ і яго калега з ЧССР Р. КРУПІЦА; работнікі прадпрыемства ў заводскім музеі савецка-чэхаславацкай дружбы; кантралёр В. БУЛГАКАВА рыхтуе падшыпнікі да адпраўкі ў ЧССР. Фота Ю. ГЕРШАНОВІЧА.

ПРАБЛЕМА АДХОДАЎ

Гарады, быццам гіганцкія монстры, штогод выкідаюць са свайго чэрава мільёны тон адходаў, забруджваючы атмасферу, вадаёмы, глебу. Барацьба з імі вядзецца з пераменным поспехам. Калі, напрыклад, выкіды ў атмасферу і вадаёмы ў значнай ступені ўдаецца нейтралізаваць, дык з адходамі (прамысловымі і бытавымі) справа больш складаная. Пакуль у большасці сваёй ад іх пазбаўляюцца, вывозячы за межы жылога асяроддзя.

Ужо сам па сабе від заградных звалак — карціна не з прыемных. І хоць яны знаходзяцца ў баку ад парадных узездаў, схаваны, ад людскога вока, тым не менш факт застаецца фактам: дзесяткі, сотні гектараў зямлі скарыстоўваюцца не лепшым чынам. Да таго ж адходы, псуючыся (а гэта працягваецца ад 50 да 100 год), атручваюць паветра, глебу і падглебавыя воды.

Лепшае і найбольш прымальнае з таго, што прапануюць спецыялісты і што ўжо прымяняецца на практыцы, гэта спалванне цвёрдых бытавых адходаў. Прадпрыемствы такога тыпу цяпер дзейнічаюць практычна ва ўсіх вялікіх гарадах свету. Няма і ў Савецкім Саюзе. І ўсё ж гэта не выхад. Эксперыменты і першыя прамысловыя доследы пераконваюць нас у тым, што палавіну бытавых адходаў горада можна выкарыстоўваць як другасную сыравіну, якая пасля перапрацоўкі становіцца каштоўным арганічным угнаеннем — кампостам. Унесены ў глебу, ён на працягу 2—3 месяцаў «працуе» як біяпаліва, што выключна важна з пункту гледжання выкарыстання яго ў цяплячах (скарочаецца расход энергіі).

Цяпер заводы такога тыпу дзейнічаюць у 8 гарадах СССР, у іншых будуюцца, наладжана серыйная вытворчасць абсталявання. І тым не менш праблема нельга лічыць вырашанай. Бо ў прамысловую перапрацоўку ідуць не ўсе кампаненты бытавога смецця, нарэшце, за яе межамі застаецца асадак бытавых сцэкаў, якога ў кожным горадзе таксама няма.

Даследуючы магчымасць комплекснага выкарыстання ўсяго, што выкідае горад, беларускі спецыяліст заўважылі, што асадак гарадскіх сцэкаў, дабаўлены ў біямасу рыхтуемага кампосту, аказвае спрыяльны ўплыў на працэс выспявання арганічнага ўгнаення. Гэта яго ўласцівасць выключна важная яшчэ і таму, што раней гэту функцыю выконвалі харчовыя адходы, доля якіх у агульнай масе бытавога смецця за апошнія гады рэзка скарацілася (вынік паўсямясна наладжанага іх збору).

У Мінску створана і паспяхова дзейнічае першая ў краіне доследна-прамысловая ўстанова адначасова перапрацоўкі цвёрдых бытавых адходаў і асадак гарадскіх сцэкаў. Яе прадукцыя, танная ў вытворчасці, карыстаецца попытам у калгасаў і саўгасаў, размешчаных каля беларускай сталіцы. Штогод устаноўка дае да 60 тысяч тон кампосту.

Гэта няшмат. Напрыклад, толькі для ўгнаення глебы пад зялёнымі насаджэннямі ў горадзе і то трэба амаль у тры разы больш. Але, падкрэслім, гэта толькі пачатак. Праекты прадпрыемстваў такога тыпу ўжо распрацаваны для многіх гарадоў як Беларусі, так і ўсёй краіны. Такім чынам, ужо ў бліжэйшай будучыні можна будзе чакаць вялікай карысці ад таго, што да гэтага часу было складанай праблемай для любога горада.

Юрый САПАЖКОЎ.

разглядаць як выпадковую з'яву.

12 снежня 1943 года, калі яшчэ ішла другая сусветная вайна, прадстаўнікамі СССР і Чэхаславакіі ў Маскве быў падпісаны Дагавор аб дружбе, узаемнай дапамозе і пасляваенным супрацоўніцтве. Год 1949-ты. Шэраг сацыялістычных краін, у тым ліку СССР і ЧССР, ствараюць міжнародную арганізацыю — СЭУ. Новая, больш высокая ступень развіцця адносін праявілася ў савецка-чэхаславацкім Дагаворы аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе, падпісаным 6 мая 1970 года, які Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Чэхаславакіі Густаў Гусак назваў трывалым залогам бяспечнасці краіны і яе сацыялістычнага развіцця, які прадастаўляе шырокае магчымасці для ўсебаковага супрацоўніцтва.

«Агразет Зетар» выпускае трактары для сельскай гаспадаркі сваёй краіны. Падшыпнікавая вытворчасць з'яўляецца важнай састаўной часткай прадпрыемства. ДПЗ-11 — адзіны падшыпнікавы завод у Беларусі. Абодва бакі к моманту знаёмства ўжо назапасілі значны ўласны вопыт вытворчасці адна тыпнай прадукцыі. Нягледзячы на тое, што ў выніку абмену паскараліся шляхі прагрэсу як у арганізацыі, так і ў тэхналогіі вытворчасці падшыпнікаў на прадпрыемствах абеднаў краін. Такія адносінныя якраз і адпавядалі духу СЭУ, духу дагавораў паміж СССР і ЧССР у галіне эканамічнага супрацоўніцтва. І вось з Брно ў Мінск і з Мінска ў Брно сталі адпраўляцца ўжо не толькі звычайныя турыстычныя дэлегацыі, а і групы спецыялістаў: канструктары, тэхнолагі, механікі — для вывучэння асаблівасцей вытворчасці важнай прамысловай прадукцыі. Абмен інжынернымі думкамі спрыяў абмену рабочым вопытам.

У адным з заводскіх па-

Гэта было ў 1958 годзе. Цяперашні дырэктар мінскага падшыпнікавага завода, а ў той час малады начальнік цэха Аркадзь Высоцкі адправіўся з жонкаю, таксама спецыялістам, інжынерам-тэхнолагам гэтага ж прадпрыемства, у складзе турысцкай групы ў падарожжа па Чэхаславакіі. У горадзе Брно гасцей з Беларусі пазнаёмлі з перадавым прадпрыемствам «Агразет Зетар», у састаў якога ўваходзіла і падшыпнікавая вытворчасць. Яна вельмі зацікавіла маладога пару. Высоцкія распыталі чэхаславацкіх калегаў, спецыялістаў з «Агразет Зетара» пра стан спраў прадпрыемства, арганізацыю працы, тэхналогію вытворчасці падшыпнікаў.

Праз чатыры гады мінскі падшыпнікавы завод наведала чэхаславацкая дэлегацыя на чале з адказным работнікам Таварыства чэхаславацка-савецкай дружбы Марыяй Райхалавай. Аркадзь Высоцкі расказаў гасці пра незабыўную сустрэчу ў Брно і папраціў яе аказаць дапамогу ў арганізацыі сувязей паміж ДПЗ-11 і «Агразет Зетарам».

З чаго пачыналася дружба? Успамінаючы той час, дырэктар мінскага завода расказвае:

— У 1962 годзе ў нас было створана заводскае аддзяленне Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы. Спачатку завялі пераліску з замежнымі калегамі. Неўзабаве яноў адправіўся ў Брно. На гэты раз з даручэннем заводскага аддзялення ўстанавіць першыя кантакты. Праз некаторы час і на нашым заводзе пачыналася дэлегацыя з «Агразет Зетара». З самага пачатку нашы сувязі былі актыўнымі і шырокімі: турыстычныя, культурныя, спартыўныя. Яны стварылі спрыяльную глебу для ўстанаўлення дзелавых кантактаў.

Устанаўленне сувязей паміж беларускім і чэхаславацкім прадпрыемствамі нельга

НАС ВІНШУЮЦЬ

Беларускаму таварыству «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы».

Прыміце мае сардэчныя віншаванні з майскімі святамі і самымі найлепшымі пажаданні шчасця і поспехаў у вашай рабоце.

Аляксей МІХАНОУСКІ.

Англія.

Паважаныя сябры!

Вялікае вам прывітанне з Італіі!

Віншую ўвесь родны беларускі народ са святам 1 Мая!

9 мая спаўняецца 41 год Вялікай Перамогі над фашызмам. Гэты дзень мы не зможам забыць ніколі. І я ад усяго сэрца жадаю, каб больш ніколі не паўтарылася тое, што давялося перажыць нашаму пакаленню. Няхай нашы дзеці і ўнукі жывуць мірна! Няхай заўсёды будуць на зямлі мір, дружба і давер паміж народамі!

Ляанарда МАЛЕЕВА.

Італія.

Віншую Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з Днём міжнароднай салідарнасці ўсіх працоўных людзей планеты—1 Мая. Жадаю вам, усяму беларускаму народу мірнага неба і паспяховага ажыццяўлення грандыёзных планаў, намечаных XXVII з'ездам КПСС.

Іван ІВАНОУ.

ФРГ.

Паважаныя супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Сардэчна віншую вас з вясновымі свя-

тамі 1 Мая і Днём Перамогі. Жадаем, каб майскае сонца прынесла ўсім нам шчасце і мір. Няхай ніколі не будзе войнаў на нашай цудоўнай планеце!

Праўленне і члены аддзела ССГ у г. Бруселі.

Бельгія.

Паважаныя супрацоўнікі таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Сардэчна віншую вас, увесь савецкі народ са святамі—1 Мая—Днём міжнароднай салідарнасці працоўных і 9 Мая—41-й гадавінай Вялікай Перамогі савецкага гераічнага народа над фашысцкай Германіяй.

Жадаю вам усім добрага здароўя, вялікага асабістага і сямейнага шчасця, далейшых поспехаў у вашай вышароднай працы, усяго самага добрага, вясёлага святочнага настрою, трывалага міру на зямлі!

Іван БАШКАТАУ.

Бельгія.

Паважаны прэзідыум Беларускага таварыства «Радзіма» і ўвесь калектыў таварыства і рэдакцыі! Дазвольце павіншаваць вас са святам 1 Мая і пажадаць вам і вашым блізкім шчасця, здароўя, поспехаў у працы, вечна мірнага неба і яркага сонца!

Таццяна БУКАЙДЗІ.

Марока.

Дарагія сябры!

Рускае культурнае таварыства «Мір» і Украінская секцыя саюза суайчыннікаў

СССР у ФРГ г. Мангейма віншуюць вас усіх са святам Пешамаі і Днём Перамогі над фашызмам.

Гітлераўскі фашызм разгромлены, але яд гэтай гадзюкі, распырсканы па ўсім свеце, працягвае сваё дзеянне. Імпэрыялісты, стараючыся ўсяляк тармазіць вызваленча-дэмакратычны рух народаў, не спыняюцца перад крывавым тэрарызмам, агрэсіўнымі дзеяннямі ваеншчыны.

Няхай Дзень Перамогі паслужыць ім сімвалам перасцярогі перад пагрозай неафашызму, каб 1941 год не паўтарыўся зноў!

Вераломны напад амерыканскай ваеншчыны на мірнае насельніцтва Лівіі выклікаў хваля абурэння ў насельніцтва ФРГ. Ва ўсіх гарадах праходзяць мітынгі пратэсту. Гэты пірацкі акт напамінае нам агрэсію фашысцкай Германіі супраць нашай Радзімы.

Праўленне таварыства «Мір».

ФРГ.

Дарагія сябры!

Сардэчна віншую рэдакцыю газеты «Голас Радзімы», а таксама Беларускае таварыства «Радзіма» са светлым святам вясны, сонца і міру—1 Мая і 41-й гадавінай Вялікай Перамогі над фашысцкай Германіяй! Жадаем вам добрага здароўя, мора шчасця, поспехаў у вашай вышароднай працы на карысць чалавечтва і ўмацавання міру на зямлі.

Сям'я КУПЕРУС-МАРЧАНКА, а таксама нашы дзеці і ўнукі.

Галандыя.

Дарагія таварышы!

Сардэчна віншую вас са святам 1 Мая і Днём Перамогі! Жадаю вам самага

лепшага ў жыцці, добра і міру на зямлі, вялікіх поспехаў у вашай працы!

Ад імя праўлення і членаў таварыства «Луна» ў Амстэрдаме
Валянціна ПОРТЭНГЕН.

Галандыя.

Дарагія сябры!
Сярдэчна віншую вас са святам працоўных усяго свету, святам вясны і новых спадзяванняў—1 Мая! Жадаем поспехаў, шчасця, здароўя!

Таварыства імя Л. Талстога.

Галандыя.

Паважаныя работнікі таварыства «Радзіма» і газеты «Голас Радзімы»! Віншую вас усіх з 1 Мая і Днём Перамогі! Жадаем вам здароўя, шчасця, поспехаў у барацьбе за мір на зямлі!

Члены Цэнтральнага праўлення таварыстваў савецкіх грамадзян у Галандыі.

Штампаваныя супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і «Голас Радзімы»! Дазвольце павіншаваць вас і ўсіх людзей Савецкага Саюза, а таксама рабочых зямнога шара са святам Міжнароднай салідарнасці працоўных 1 Мая. Жадаю вам поспехаў у вашых цяперашніх і будучых справах!

Мікалай ВЕЕУНІК.

Англія.

Сардэчна віншую прэзідыум і супрацоўнікаў таварыства «Радзіма» з цудоўным вясновым святам Пешамаі і Днём Перамогі. Жадаем вам радасці, поспехаў у вашай вышароднай працы. Няхай над зямлёю заўсёды свеціць мірнае, яснае сонца!

Клуб савецкіх жанчын г. Алепа, намеснік старшыні
Мельсіда МАРАНЯН.

Сірыя.

БЕЛОРУССКИМ об- ществом «Радзіма» мне была пред- ставлена возможность лечиться в санатории «Криница» под Минском, познакомиться с республикой.

Санаторий расположен в курортной зоне Ждановичи—одной из наиболее популярных здесь. В Белоруссии хорошие климатические условия, на ее территории находятся полезные минеральные источники, лечебные грязи. «Криница» — санаторий очень известный в республике и за ее пределами. Правильное выполнение санаторно-курортного режима улучшило состояние моего здоровья, исчез сахарный диабет, уменьшилась боль в ногах.

Ежегодно в этом санатории восстанавливают свое здоровье около 14 тысяч трудящихся из Белоруссии и других республик Советского Союза. Особое внимание уделено лечебному питанию. Каждому больному назначена индивидуальная диета. Кухня оснащена современным оборудованием. Процесс приготовления пищи полностью механизирован.

Для культурно-массового обслуживания в санатории имеется клуб со зрительным залом на 400 мест, второй зрительный зал на 300 мест, летний кинотеатр на 750 мест. В клубе выступают столичные артисты, коллективы художественной самодеятельности санатория. Лекторы общества «Знание». Врачи санатория читают лекции на медицинские темы. Каждый день демонстрируются художественные и документальные кинофильмы, организуются тематические встречи с писателями, композиторами, известными людьми. В санатории работает библиотека с читальным залом. В ней насчитывается 15 тысяч томов книг. Имеется зал для проведения игр, танцев. В холлах, музыкальном салоне установлены телевизоры, работает свой радиозел. Проводятся физкультурно-спортивные праздники.

Трудящиеся, приезжая на лечение и отдых, проводят свой отпуск очень культурно.

с максимальной пользой. В каждой комнате, рассчитанной на двух человек, находится телевизор, радио, телефон, удобная мебель, ванна, душ.

Моя поездка в Белоруссию явилась очень важным, незабываемым событием. Путешествуя по республике, я обратила внимание на аккуратность и добротность строений белорусских деревень и сел. Чистота, очень красивые, декоративно оформленные домики утопают в зелени фруктовых садов. А люди! Зная историю борьбы белорусского народа с гитлеровскими захватчиками, я удивляюсь их доброте, сердечности, человеколюбию.

Тот, кто побывал в Белоруссии и посетил мемориальный комплекс «Хатынь», где рекой текла кровь невинных жителей, полностью осознает, что значил День Победы для тех, кто остался в живых.

Фашисты не щадили ни женщин, ни младенцев, ни стариков. Два миллиона двести тридцать белорусских граждан уничтожила гитлеровская армия. Из каждых четырех жителей один был убит. Отдыхая в санатории, я познакомилась с ветеранами войны, партизанами. Мир обязан им своим спасением от фашизма. Люди земли должны всегда помнить об этом!

Несколько лет я не была на Родине. Меня интересовало, какие изменения произошли там. В санатории я беседовала также с колхозниками, рабочими, профессорами, людьми разных профессий. В западных странах средства массовой информации часто искажают правду о жизни советского народа. Здесь я сама убедилась, что люди довольны социалистическим строем, хвалят свой образ жизни, одобряют миролюбивую политику Советского правительства.

В деревнях люди живут зажиточно, кроме заработков в колхозе, имеют свой при-

усадебный участок, скот. Для колхозников строятся новые дома и сдаются в пользование бесплатно. Для постройки собственных домов выдается строительный материал в кредит, за который не начисляются проценты. Горожане, приезжающие в село на работу, получают новые дома в пользование тоже бесплатно.

В Советском Союзе граждане не платят вообще налогов. Незначительная сумма высчитывается у них при получении заработной платы, холостые люди платят небольшой налог, но когда они обзаводятся семьями, то освобождаются от него. Больше советский гражданин никакими государственными налогами не облагается.

Государственный транспорт очень дешевый. Например, в Минске проезд автобусом стоит 4 копейки, метро — 5 копеек. Цены на коммунальные услуги также копеечные (газ, электричество, паровое отопление, телефон).

Советское государство проявляет большую заботу о воспитании молодого поколения. В школе дети увлекаются техникой, участвуют в разных кружках самодеятельности, технических клубах, строят макеты парашютов, самолетов, собирают радиоприемники, изучают электронику.

У нас была встреча с ребятами на Минской детской железной дороге. Здесь они имеют возможность познакомиться с профессией железнодорожника. Приобрести специальность машиниста локомотива на Западе очень трудно. Мой сын работает на железной дороге, и я кое-что знаю о работе железнодорожников.

Детская железная дорога была открыта в Минске в 1955 году, для того чтобы познакомить ребят с железнодорожным делом, чтобы они прошли здесь начальное обу-

чение. Потом они поступают в вузы, техникумы, получают настоящую профессию. Кроме теоретического обучения, проводятся также и практические занятия. Стоит заметить, что девочки приобретают железнодорожные профессии наравне с мальчиками.

Мы проехали 14 километров (7 туда и 7 обратно). В этом поезде машинист, контролер, проводник — дети от 7 до 15 лет.

Стоимость поездки поездом для детей 10, для взрослых — 20 копеек. Выручка за продажу билетов идет на организацию экскурсий для детей по другим городам республики. Годовой доход от детской железной дороги составляет 7 000 рублей.

Советская молодежь не шатается по улицам без дела, без работы, как молодежь западных стран. Каждый находит занятие по душе, любимую работу.

По нашей просьбе нам была предоставлена возможность посетить детский сад. Тот, куда мы приехали, расположен в красивой местности, буквально утопал в зелени и цветах. Не успели мы войти на территорию детского сада, как нам навстречу вышла группа маленьких детишек. Воспитательница несла вышитый национальный рушник, а на нем хлеб-соль. Все это произошло так быстро и неожиданно, что я растерялась, к горлу подступил ком, а слезы лились сами собой. Невозможно передать, что я почувствовала в эти торжественные минуты. Нам вручили галавай, каждый малыш с радостной улыбкой подарил нам по цветку. Воспитатели показали нам комнаты с красивой мебелью, со всевозможными игрушками, спальни с крошечными кроватками, столовые, кухню. Всюду чистота, порядок. В садике проводится воспитательная работа, первоначальное обучение грамоте,

пенно, танцам. Дети культурные, воспитанные, хорошо одеты. Перед поступлением в 1-й класс умеют уже читать и писать.

Малыши находятся постоянно под контролем врачей, которые всегда присутствуют в детсады. Увидев такую красоту, такую заботу государства о детях, я вспомнила свою горемычную жизнь, когда мой сын был маленьким. Как мне было трудно его воспитывать. Ведь у нас в Бельгии государственных детсадов нет, а в частных такая высокая плата, что мне не было бы смысла работать.

В Минске 1,5 миллиона населения, детских садов больше 500. Тот, который мы посетили, насчитывает 280 детей, 24 воспитателя, 12 нянь, 2 музыкальных работника. Родители платят за содержание ребенка в саду в месяц от 9 до 21 рубля. Около 40 детей содержатся в этом детсады бесплатно.

Многие иностранцы не понимают структуру советского хозяйства. На фабриках капиталистических стран хозяева ежегодно получают от производства большой бизнес, рабочему от этого никакой пользы. На советском производстве дело обстоит иначе: чем выше производительность труда, тем больше зарабатывают люди. Расходы на социальные нужды советского народа оплачивает государство.

Я встаю на колени перед белорусским народом, перед теми, кто не пощадил своей жизни, погиб во имя сегодняшнего нашего счастья, изгнав кровожадного врага со своей земли. Встаю на колени перед тружениками Белоруссии, перенесшими столько страшных испытаний.

Мне понятно, почему советским людям так дорог мир. Ведь только в мирное время, в полном взаимопонимании всех народов возможно счастливое будущее.

И Советское правительство делает все возможное, чтобы не допустить ядерной войны, чтобы сохранить мир на нашей земле.

Любовь МАГЛОВА.

Бельгия.

МОЯ ПОЕЗДКА В БЕЛОРУССИЮ

ПРЭСА — ТРЫБУНА МІЛЬЁНАЎ

Такім маляўнічым, сапраўды святочным, мнагалюдным Дзень друку ў сталіцы Беларусі быў упершыню. На радзіла новая традыцыя. І гэта зусім зразумела. Савецкія людзі з глыбокай павагай ставяцца да прэсы, у цэнтры ўвагі якой пытанні практычнай рэалізацыі планаў сацыяльнага і эканамічнага развіцця краіны, намераных Камуністычнай партыі і народаў. Дзякуючы друку працоўныя далучаюцца да спраў і клопатаў дзяржавы, грамадства, кіравання вытворчасцю.

Пра высокі аўтарытэт друкаванага слова, пра яго ролю ў жыцці савецкіх людзей сведчаць хоць бы такія лічбы: на кожную сям'ю ў нашай краіне прыпадае больш за шасці перыядычных выданняў, якія выпускаюцца на 55 мовах народаў СССР. У Савецкім Саюзе выдаецца больш за восем тысяч газет разавым тыражом 181 мільён экзэмпляраў. Не менш важкія лічбы і па Беларусі, дзе выдаецца 212 газет, разавы тыраж якіх складае 4,5 мільёна экзэмпляраў.

Мільёны савецкіх людзей пачынаюць свой працоўны дзень з прагляду свежай газеты, атрымліваючы інфармацыю аб важнейшых падзеях, якія адбыліся ў краіне і за мяжой. На свяце друку, якое прайшло ў сталічным парку імя Горкага, тысячы мінчан мелі магчымасць асабіста пазнаёміцца з журналістамі, якіх раней ведалі толькі па іх публікацыях. Кожная газета і часопіс стварылі свой невялікі прэс-цэнтр, дзе супрацоўнікі рэдакцыі адказвалі на пытанні, звязаныя з іх работай. Тут жа адбываліся знаёмствы з героямі нарысаў і карэспандэнцый, з перадавікамі вытворчасці, вучонымі, пісьменнікамі.

А пачыналася свята на плошчы Касманаўтаў, якая

знаходзіцца пры ўваходзе ў парк імя Горкага. Афіцыйная частка была кароткай і дзелавой, а потым свята завінела музыкой і песнямі, разлілася па зялёных парковых аляях. Адным з самых цікавых месцаў была так званая аляя друку. Тут можна было пазнаёміцца з усімі выданнямі, якія выходзяць у Мінску. Маляўніча аформленыя стэнды расказвалі аб стварэнні, гісторыі, штодзённых клопатах «Звязды» і «Советской Беларусі», «Літаратуры і мастацтва» і «Чырвонай змены», «Мастацтва Беларусі», «Работніцы і сялянкі», «Вясёлкі» і многія іншых выданняў.

З цікавасцю знаёміліся мінчан са стэндам «Голасу Радзімы». Кожны свежы нумар газеты адпраўляецца амаль у 60 краін свету, дзе яго з нецярплівасцю чакаюць беларусы, якія жывуць удалечыні ад Бацькаўшчыны. Тут жа можна было прачытаць радкі з пісьмаў, у якіх замежныя чытачы расказваюць аб сваёй любві і павазе да газеты, аб удзячнасці за весткі, якія яна прыносіць ім з іх родных гарадоў і вёсак. На стэндзе былі змешчаны фатаграфіі. На іх госці Беларусі — зарубажныя землякі з розных краін свету, іх дзеці і ўнукі, якія адпачываюць у піянерскім лагеры непадалёку ад Мінска. Фатаграфіі, даслаўныя ў рэдакцыю землякамі з-за мяжы і змешчаныя на стэндзе, давалі магчымасць пазнаёміцца з дзейнасцю патрыятычных арганізацый нашых суайчыннікаў у краінах, дзе яны пражываюць.

Мнагалюдна было каля кніжных кіёскаў, дзе сталічныя выдавецтвы «Беларусь», «Польмя», «Юнацтва» і іншыя прапанавалі пакупнікам сваю прадукцыю.

Госці свята цёпла віталі мільёнага і паўтарамільён-

нага жыхароў Мінска — Алега Басько і Дзіму Барысіка з бацькамі. Гэтыя юныя грамадзяне быццам сімвалізуюць імклівыя тэмпы, якімі расце і развіваецца беларуская сталіца. Наогул дзеці былі актыўнымі ўдзельнікамі свята: яны выступалі з канцэртамі, у вестыбюлі крытага катка і на адкрытых пляцоўках экспанаваліся выстаўкі дзіцячага малюнка.

Была таксама арганізавана выстаўка мастацкай і дакументальнай фатаграфіі, якая расказвала аб жыцці рэспублікі, нашых сучаснікаў.

У розных кутках парку гучалі ў гэты дзень з эстрады вершы і песні беларускіх паэтаў і кампазітараў, выступалі прафесійныя і самадзейныя калектывы. На стадыёнах парку адбыліся спартыўныя гульні і спаборніцтвы.

Д. ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКАХ: тоўпіўса народ каля латкоў, дзе прадаваліся свежыя газеты і часопісы; адна з галоўных і самая маляўнічая — аляя друку; на свята ўсёй сям'ёй; асаблівым поспехам у глядачоў карысталася высту-

плёне вядомага фальклорнага калектыву «Крупіцкія музыкі»; прыём папярэдніх заказаў на новыя выданні.

НА ПРОСТОРАХ РОДИНЫ

СТАРИННЫЙ ГОРОД ТОТЬМА

Тотьма находится на левом берегу реки Сухоны в Вологодской области. В основном одноэтажные дома, прекрасные белокаменные церкви, центральная площадь, пристань, два лесопромхоза, мясокомбинат, льнозавод — таким предстает этот уютный тихий городок сегодня.

— Тотьма упоминается в древних летописях еще в 1137 году — на десять лет раньше основания Москвы, — говорит директор городского музея Юлия Ерыкалова. — Название свое город получил от реки Тотьмы, притока Сухоны. А само это слово на языке племен, живших здесь много веков назад, означает «сырое, заболоченное, низкое место».

Город приобрел широкую известность в XVI—XVII веках благодаря своим соляным источникам и построенным здесь солеваренным заводам. Кроме того, через Тотьму проходил торговый путь из центра и с юга на север страны, к Белому морю.

Середина XVIII века — эпоха русских морских открытий, изучения побережья и островов Северного Ледовитого и Тихого океанов. Русские мореходы добирались по рекам и по суше из Европы через всю Сибирь до Тихого океана, строили корабли на верфях Охотска и Петропавловска-Камчатского и отправлялись в плаванья к Американскому континенту. Именно тогда были присоединены к России Аляска и острова Алеутской гряды, положено начало существования Русской Америки. Самое активное участие в этих плаваньях принимали жители русского Севера, и небольшой город Тотьма снарядил 20 экспедиций в Америку — пятую часть всех известных.

Сохранилось мало документов, рассказывающих о тотмичах — открывателях Русской Америки. Пожалуй, больше всего из них известен Иван Кусков, служавший Российско-Американской компании, который был основателем и бессменным правителем с 1812 по 1821 год самого южного постоянного русского поселения в Америке — форта Росс в Калифорнии.

— Русская Америка просуществовала немногим более ста лет: в 1867 году царское правительство продало Аляску Соединенным Штатам за смехотворно низкую сумму — всего 7,2 миллиона долларов, — говорит Юлия Ерыкалова. — В середине XIX века с изменением торговых путей пришла в упадок и Тотьма.

В наши дни тотмичи хотят возродить былую славу своего города. Идею о превращении Тотьмы в город-музей поддерживают и городские власти. Не так давно был разработан новый генеральный план развития города, согласно которому жилые застройки будут вестись только на окраинах.

Андрей БАЙДАК.
(АПН).

ДАРОГА з Анабы ў Біскру, куды мы ехалі ў геалагічную разведку, праходзіла каля Цімгада. Месца прызначэння было ўжо амаль побач, у запасе ў нас заставаліся цэлыя суткі, і мы вырашылі затрымацца і правесці дзень на развалінах старажытнарымскага горада.

Спехам павячраўшы ў рэстаранчыку пры гатэлі, мы ляглі спаць. Ноч была халодная, і, можа, ад гэтага, а можа, ад нецярпення ў ўзняўся на золку, хуценька апрануўся і выслізнуў на двор.

Цімгад здаваўся жывым. Ён нібыта ўсяго толькі спаў — як і гатэль ці селішча на далёкіх пагорках. Махану зараз напасткі праз увесь горад — глядзіш, зданню вырасце перада мною легіянер з дзідай ды запытае штось па-латыні, як вартавы, што я тады яму адкажу? Такая вось дзіўнаватая думка мільганула раптам, хваляваннем аддаючыся ў сэрцы...

Нават парце і той яшчэ спаў, але побач з гатэлем сядзеў ужо, разаслаўшы на бетонне поцілку, стары, белы, што той мышалюў, араб і задуменна глядзеў на свае манеты і фінікі. На які ж гандаль мог спадзявацца гэты дзівак у такую пару?

Каб даць старому хоць крыху зарабці, я ўзяў жменю фінікі — на сняданак. Разлічыўшыся, пайшоў далей і адразу ж, як таго і чакаў, пачуў нуднае мармытанне старога: мсье дарма спяшаецца, мсье яшчэ пашкадуе — сапраўдных манет засталася не так ужо і багата, толькі ў яго аднаго... Каторы ўжо раз чуў я тут ад гандляроў гэтае «толькі», але ж цішыня была такая невыносная, а голас араба такі сумны, што я не вытрымаў і, вярнуўшыся, выбраў адну з манет дый купіў, нягледзячы на тое, што цана — трыццаць алжырскіх дынараў за ўсяго адзін толькі нібыта рымскі дэнарый — удвая перавышала звычайную.

— Vous n'êtes pas Français, c'est évident... Un Anglais non plus, — спытаў араб, узіраючыся ў мяне. — Qui êtes-vous alors?*

— Je suis Sotiétique, — адказаў я. — Biélorusse**.

Стары з раптоўным хваляваннем недаверліва паглядзеў мне ў вочы. Савецкі спецыялісты ў Цімгадзе — госці не дужа рэдкія, і неспакой старога быў мне незразумелы.

Узняўшыся, араб расшпіліў каўнер кашулі, што віднелася пад яго даўгаполым адзеўкам, падобным крыху на наш бурнос, — я ўбачыў на грудзях старога каталіцкі крыжык.

Між тым на шчацэ ў яго сінеў іншы крыжык — распаўсюджаная ў тамтэйшых мясцінах татуіроўка.

— Божа літасціва, — прашпатаў гандляр па-беларуску, і, дальбог, не здзівіўся б я больш нават і рымскаму легіянеру. — Я з Наваградка...

Ён сказаў гэта так, нібыта быў там учора.

І толькі цяпер да мяне дайшло, якую ж чыстаю для старога араба на самым парозе Сахары была яго французская гаворка, на якую хвіліна назад я не звярнуў ніякае ўвагі — у стракатых алжырскіх гарадах і мястэчках не звяжаш надта на шматмоўе жыхароў.

— Хадзем, я пакажу вам горад... Лепш за мяне вам не раскажа аб ім ніхто, — мармытаў стары, скручваючы поцілку.

Рукі яго дрыжалі, на бетон упала колькі манет, але ён нібыта і не бачыў гэтага, — адно, усё роўна як заварожаны, утаропіўся ў мяне нерухомымі вачыма, быццам баяўся, што раптам я знікну.

— Манеты, — выціснуў я з сябе, — вы забыліся пра вашы манеты...

— Вазьміце іх сабе, яны — аўтэнтчныя, рымскія... Я не ашукваў вас, я яшчэ не збываю падробкі. — Ён нахіліўся долу, спрытна, ураз падабраў дэнарый і працягнуў іх мне. — Гэта манеты Каракалы, у гонар якога пабудавана нападальку ад Форума арка. У незлячымай настальгіі тутэйшы намеснік загадаў адкачаніць дэнарый з прыдуманым ім надпісам... Паспрабуйце на зуб...

Я разгублена ўзяў колькі манет, але ж спрабаваць іх на зуб не стаў.

— Што? Верыце?.. Я ведаю, чым тут дыхае кожны камень, —

нават пракурорам акругі. Ну і мяне, вядома, чакала кар'ера не з горшых... Але я яшчэ ў Францыі... стаў... сумнявацца... ну, а калі ўжо памёр цесць, то ўзяў ды прапановаў жонцы... падацца ў метраполію... а адтуль...

Стары не даказаў — апошнія словы ўвогуле даліся яму вельмі цяжка.

— Ды яна адно палічыла мяне вар'ятам... Мусіць, і дагэтуль верыць у маці-Францыю, хоць засталася тут пасля рэвалюцыі. Бог ведае, што б яна мела там — на зямлі гэтай маці?.. Але французы з іх выйшлі заця-

«Жыццё — кароткае, радзіма — вечная».

Плечы Краеўскага ўздрыгвалі.

Праз тры месяцы мы вярнуліся ў Анабу.

Паляцела дадому адна партыя, на змену ёй прыслалі іншую, большую. Стала не хапаць кватэр, і мы былі вымушаны выправіцца на пошукі свабоднага жылля. Дзень за днём мы кружылі па вузенькіх вулках прыватных кварталаў: вільі, вільі, вільі...

Гэта была цудоўная: на скалістым узгорку каля самага

фанабэрыста, — са збору графа Міхайлава.

— А ваш бацька? — спытаў я раптам.

— Наш бацька, — гаспадыня крыху сумелася, — таксама быў паванжаным у Боне чалавекам, юрыстам з рэнаме, але, на жаль, — яна ўзняла фужэр на святло і, прыплюшчыўшы вочы, паглядзела на яго.

— Ён, прабачце, таксама паванжаны на гарадскіх могілках? — Не, — вытрымана адказала яна. — Ён загінуў у Сахары, у час судовага расследавання.

— Дазвольце, — сказаў я і прайшоў да кніжнае шафы.

Дантэ, Чосер, Макіявелі, Міцкевіч... Славацкі, Пруц, Сыракомля... Абдзіраловіч... «Беларускі каляндар»...

— Прабачце, адкуль у вас гэтыя кнігі? — павярнуўся я да гаспадароў.

— Ад бацькі, — з найграней абьякаваасцю адказала гаспадыня. — Ён таксама быў не то рускі, не то паляк — я дакладна не ведаю.

— У вашага бацькі быў някелскі густ, — сказаў я, павярнуўшыся зноў да кніжнае шафы.

— Мажліва... Тут я не магу сказаць нічога. Дзед яшчэ крыху спрабаваў вучыць нас па-руску, а ўжо бацьку не давялося — нашто гэта нам? Маці мая ўвогуле была супраць, каб я ведала штось пра маё паходжанне. Мы — французы, і Францыя — наша радзіма, заўсёды казалі яна...

— А дзе яна зараз, прабачце?

— О, наша старэнская энтузіястка па-ранейшаму жывая і энергічная. Зараз яна ў французскім клубе, праводзіць з дзецьмі каланістаў заняткі па роднай мове — сама стварыла гэты факультатыв і аддае яму шмат сіл і вольнага часу.

— Скажыце, — спытаў я раптам, — а ці мог бы я купіць у вас гэтыя кнігі?

— Яны такія цікавыя? — Мне здаецца, што так. Ці яны дарагія вам як памяць пра бацьку?

— Пакажыце мне іх, — быццам абьякава адказала гаспадыня. Але ў голасе яе пачуўся холад.

Я выбраў кнігі і паклаў перад ёю.

— Я дару іх вам, — сказала яна, пагартаўшы для выгляду некаторыя з кніг, абьякаваасцю на твары яе была самая што ні на ёсць сапраўдная, нават пагардлівая.

— Я не магу так, мадам, — адказаў я. — Я заплачу столькі, колькі яны могуць каштаваць у нас.

— Добра. Хоць яны і не ўяўляюць для нас ніякай каштоўнасці, мы ўсё ж возьмем за іх грошы, раз вы лічыце, што так будзе лепш.

Я дастаў кашалёк і адлічыў грошы.

— Трыццаць дынараў за кожную кнігу, мадам, — сказаў я, наколькі мог спакойна.

Яна ўсё зразумела. У вачах яе мільгануў злы агеньчык.

— Але вы, мадам, білі такімі велікадушнымі, аддаўшы мне гэтыя кнігі, — што я магу абмежавацца аднымі грашыма. Ведаеце, я прывёз з Цімгада сапраўдны рымскі дэнарый. Гэта не падробка, паверце мне! Я дару вам яго на памяць, — дадаў я і працягнуў ёй манету яе бацькі.

— Дзякуй, мсье, — холадна адказала яна і, узяўшы манету, прачытала надпіс на ёй.

Твар яе скамянеў — але ўсё ж такі яна не выдала сябе. Збіралася нешта сказаць, ды, вядома, перадумала. На змену халоднай адкрытасці прыйшла штучная ўсмешка. Яна з усёмі сілы імкнулася быць абаяльнай.

Падзякаваўшы гаспадарам за гасціннасць, мы развіталіся з імі і выйшлі.

Яшчэ праз месяц мы зноў праязджалі цераз Цімгад, шукаў Краеўскага, каб перадаць яму кнігі, але таго нідзе не было. Урэшце араб, якога я распытаў пра старога, даміў мне, што тыдзень назад чужынец памёр. Пахавалі яго на мясцовым звычай.

Радзіма вечная

Алесь Асташонак нарадзіўся ў 1954 годзе ў Мінску. Пасля сканчэння інстытута замежных моў працаваў перакладчыкам, служыў у Савецкай Арміі.

Першае сваё апавяданне — пра лёс выдатнага беларускага паэта Максіма Багдановіча «Вяртанне» ён надрукаваў у рэспубліканскім часопісе «Нёман». Яго драматычны дэбют — п'еса «Іскры ўначы» ўвайшла ў рэпертуар Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі. Візітнай жа карткай гэтага тэатра стала другая п'еса маладога аўтара «Камедыянты» — пра пачынальніка беларускай драматургіі В. Дуніна-Марцінкевіча, чьё імя носіць гэты тэатр.

Прапануем увазе чытачоў апавяданне А. Асташонка «Радзіма вечная». Матэрыял для яго напісання аўтару дала паездка ў якасці перакладчыка ў Алжыр, дзе адбыліся нечаканыя сустрэчы з нашымі землякамі.

Апавяданне друкуецца са скарачэннем.

задыхаўся ад хвалявання стары... — Давайце лепш вунь праз тэлы вароты, па дарозе на Карфаген...

І мы ўжо хутка ішлі па брукаванай вуліцы...

Урэшце, нічога надта дзіўнага ў тым, што я сустрэў на алжырскай зямлі славяніна, не было... Яны тут трапляюцца дзе-нідзе, асабліва ў прыморскіх гарадах і паселішчах: і такія, што захавалі яшчэ мову сваю і звычкі — гэтыя найрадзеішыя, і зусім ужо арабізаваныя, што ніводнага роднага слова не ведаюць. Але ж дзе я спаткаўся з гэтым, у якой глухмені, і які ён меў выгляд!

— Я дзесьці гадоў служыў тут гідам, — вінавата паглядзеў на мяне стары, адчуўшы маю збянтэжанасць, і спыніўся. — Прабачце, я нават не ведаю, ці маю я права... вось так... з вамі...

Ён быў сумеўся, але раптам увесь падабраўся і па-шляхецку гжэчна кіўнуў галавою.

— Маю гонар рэпрэзэнтавацца: шляхціц Вінцэнты Краеўскі.

— Як вы трапілі сюды? — адно спытаў я ў адказ.

— Вам, пэўна, цяжка будзе ва ўсё гэта паверыць... вы ж бачыце... мая вяротка, занятак... крыжык васьць... на шчацэ... але ў тым, як я апынуўся тут, няма нічога незвычайнага. Мы ўцяклі ў трыццаць дзевятым. Дакладней, уцёк бацька, а з ім ужо разам і я: мне не было тады і дваццаці.

Змяк ён гэтак жа раптоўна, як і падабраўся толькі што.

— Спярша мы аселі ў Францыі, але ў сорах трэцім, калі немцы акупавалі і паўднёвую частку краіны, дзе мы знайшлі прыстанак, перабраліся сюды. Бацька неўзабаве памёр, а мне прапанавалі ў Боне — так тады на французскі манер называлася Анаба — неапагоме месца ў гарадской пракураторы. (У Францыі я паспеў скончыць універсітэт, факультэт права — нейкі час у нас былі яшчэ грошы). У Анабе я, каб стаць як след на ногі, бо быў ужо амаль ні з чым, ажаніўся. З рускаю. Бацькі яе трапілі сюды яшчэ ў дваццатым, з Крыма. Цесць пусціў тут карані глыбока, стаў

тыя, што з жонкі, што з дачкі. Дачка, я чуў, выйшла замуж за кабіла, пагналася, мусіць, за грашыма: ён з сям'і тутэйшай арыстакратыі — дык і той, відаць, зараз таксама француз...

— Прабачце, — перапыніў я яго, — але што сталася з вамі пасля?

— Не хапіла мне чагосьці, — адказаў ён, памаўчаўшы крыху, — вось і ўсё... Стаў піць. Спачатку жонка ўзялася была за мяне, але калі ўжо я быў звольнены з пракураторы, сама выгнала з дому. Ды мне ўжо ўсё роўна было, дзе я і што са мною. Я даволі прыстойна гуляў у б'ярд, і знаёмыя з англійскага консульства дапамагалі мне трымацца маркёрам у іх клубе. Але сталі трэсціся рукі — выперлі і адтуль. Уладкаваўся грузчыкам у порт, але і там не надта затрымаўся: арабы і кабілы сустрэлі мяне, як чужынца, а ўрэшце ў бойцы паразалі. Пачаў тады будзцацца па баракхолках, перапрадаваў рознае рыззё — трэба ж было хоць неяк зарабляць на жыццё... Выручку зноў жа прапіваў ці не ўсю, на знаёмых ужо не звяртаў ані кроплі ўвагі. Жонка, няйначай, бога маліла, каб я хутчэй аддаў канцы. Падабраў мяне адзін заходні немец, кінарэжысёр: ён ехаў у Сахару здымаць фільм, і яму патрэбны быў перакладчык, ну, а я ўжо пасля ўсіх «блашынных» рынкаў добра ведаў арабскую мову...

Краеўскі раптам спыніўся і, заплюшчыўшы вочы, ціха-ціха спытаў:

— Як там зараз у Наваградку?..

Я доўга расказваў яму ўсё, што знаў пра горад, які наведваў колькі гадоў таму, пра тое, як ён разросся, пахарашэў, і, як мог, перадаў сваё захапленне...

— Я часта бачу яго ў снах... Наваградка, — амаль прашпатаў стары.

Ён адварнуўся.

Я сціскаў у далонях манету з надпісам, сэнс якога зразу меў да канца, бадай што, толькі зараз:

мора, з цяністымі тэрасамі, ружоўнікамі, рупліва дагледжанымі газонамі. Гаспадар, прыкмеціўшы нас на двары, выйшаў на ганак і, даведаўшыся, у чым справа, запрасіў да сябе. Наўрад ці ён быў арабам. Мы зразумелі гэта адразу ж па яго блакітных вачах і бездаркорным французскім вымаўленні, хоць і было ў гэтым чалавеку нешта тутэйшае.

У самой віле было не горш: мармур, мазаіка, файная еўрапейская мэбля... Карціна на сцяне хутчэй за ўсё была арыгіналам.

— Сіслей? — спытаў я.

— Але, — задаволена адказаў гаспадар і гучна кагось паклікаў. — Жэнэўеа!

У пакой увайшла гаспадыня, маладая яшчэ жанчына, мусіць таксама французжанка. Нахіліўшы пачціва галаву, яна прывабна ўсміхнулася.

— У нас госці, дарагая. Няхай Ганія што згатуе. І прынясі, калі ласка, каньяк. І тое шампанскае, што падарыў нам учора консул.

— Прабачце, але мы спяшамся, — пачаў быў я, ды гаспадар спыніў мяне выразным жэстам.

— Часу заўсёды так мала — і так многа. Нам, еўрапейцам, не так ужо часта выпадае тут сустракацца. Сядайце, будзьце як дома. Ведаеце, рэдкі госьць можа вась так, адразу, сказаць, што гэта — Сіслей. Гэты пейзаж — наша гордасць. Спадчына цесця. Дарэчы, адкуль вы?

— З Савецкага Саюза, — адказаў я.

Вярнулася гаспадыня, коцячы перад сабою бар-возік.

— Жэнэўеа, ты чула, нашы госці — рускія!

— Вось як? — загаварыла, прысаджаваючыся, жанчына. — Я, панове, таксама нейкім чынам руская. Па дзеду.

Гаспадар разліў шампанскае. — Ваша здароўе.

— Генуэзскае шкло. — Гаспадыня звярнула ўвагу на тое, што мы міжволі любаваліся фужэрамі.

— У нас яшчэ ёсць калекцыі венецыянскага, і бардоскага, і багемскага, — дадаў гаспадар

ТОЛЬКІ БУЙНАЯ ЭТЫЧНАЯ ІДЭЯ ДАЕ ТВОРУ

ШАНЦ НА ПРАЦЯГЛАЕ ЖЫЦЦЕ

АБ МУЗЫЦЫ І СЛУХАЧАХ

Сорак гадоў назад стварыў сваю першую сімфонію маскоўскі кампазітар Барыс Чайкоўскі. А сёння, калі ў музычны свет увайшла і атрымала прызнанне такія яго творы, як Трэцяя «Севастопальская» сімфонія, Тэма і восем варыяцый, кантата «Знакі Задняка», многія высокамастацкія старонкі намерна-вакальнай і кіна-тэле-радыёмузыкі,

— Для вас не сакрэт, вядома, што праца кампазітара-сімфаніста здаецца часам прастаму смертнаму нечым недаступным для разування?

— Перш за ўсё я пратэстую супраць старамоднага дзялення кампазітараў на «сімфаністаў» і «несімфаністаў». Калі кампазітар піша сімфонію, гэта яшчэ ні аб чым не гаворыць. Іншыя сімфоніі не варты і адной песні Шуберта... Але, павінен прызнацца, сапраўды, я лавіў часам дзіўныя позіркі «простых смертных», якія здзіўляліся нармальным эмацыянальным праўленнем кампазітара-«сімфаніста», як быццам у сярэдзіне ў яго не сэрца, а электраправодка...

— Тым не менш складаны свет вашай Трэцяй сімфоніі — «Севастопальскай» — быў зразуметы самымі шырокімі коламі слухачоў і ўспрыняты як новае слова ў сучасным сімфанізме. Як склалася гэтая кампазіцыя?

— Я працаваў над ёю амаль дзесяць гадоў. Адкладваў і зноў вяртаўся. Тое, што я хацеў ажыццявіць, мне раптам здавалася немагчымым. Гэта ўсё роўна, што спрабаваць параўнаць мінулае з сённяшнім, вайну і мірнае жыццё, традыцыі і іх разбурэнне, шчасце перамогі і горьч паражэнняў. Або спрабаваць растлумачыць няўмольны ход часу і гісторыі. Мяне не пераставалі вабіць карціны мінулага і сённяшняга гераічнага рускага горада Севастопалю. І аднойчы я вырашыў, што, калі з усіх задач уадасца выканаць хоць адну частку, праца павінна быць закончана.

— Ці зайсёды вы пішаце свае творы так доўга?

— Не, часцей я працую хутка. Аднойчы, напрыклад, сацыяльнае складалася літаральна за 20 хвілін і было запісана за тры дні. Гэта мой Пятый квартал. Бываюць працы, якія павінны быць зробленыя бы за адзін «сеанс», інакш патрэбны эмацыянальны стан можа быць страчаны.

— Як разумець: кампазітар «чужы» час?

— Пажадана, каб «чуў». Але як? Ісці ўслед за дробнымі прыкметамі часу або імкнуцца пранікнуць у яго глыбіню? «Чужы» час — не значыць успрымаць толькі яго знешнюю, гукавую або, скажам, маляўнічую, тэмпавую характэрнасць. «Чужы» — значыць імкнуцца выявіць у часе штосьці асноўнае, улавіць, я б сказаў, яго талнальнасць. Час — гэта стан людзей, іх псіхалагічны тонус; гэта тое, чым людзі жывуць, што і як адчуваюць, як стасуюцца сваё сённяшняе з мінулым...

— Письменник Юрий Трифонов гаварыў аб «незнікаючых элементах» жыцця і мастацтва, якія «пераліваюцца», як з пасудзіны ў пасудзіну, ад пакален-

ня да пакалення, ахоўваючы, так сказаць, духоўнае быццё народа ад разбурэння. Ці ёсць у музычным мастацтве падобныя «незнікаючыя элементы»?

— Размова ідзе аб вечных каштоўнасцях. Музыка перажывала розныя часы і павевы, часам упадала ў крайнасці, асабліва ў XX стагоддзі. І сёння ў ёй шмат неўсталяванага. Аднак вопыт творчасці апошніх дзесяцігоддзяў, мне здаецца, працягвае галоўнае: без меладычнага пачатку, без мелодыі — яркай, новай, свежай, натхнёнай — музыка наўрад ці будзе жыццяздольнай. Не знікне чалавечая сутнасць музыкі, калі не знікне мелодыя. Але пошукі мелодыі, тэмы твора — самая цяжкая задача кампазітара. Што яшчэ супрацьстаіць «разбурэнню»? Этычны пачатак музыкі! Менавіта ў этычным канцэнтраваным духунае быццё народа. Толькі буйная этычная ідэя дае шанцы музычнаму твору — будзе гэта песня або сімфонія — на працяглае жыццё ў часе. Вазьміце, скажам, балет Пракоф'ева «Рамэо і Джульета» (якая смелая была для таго часу сама ідэя ўвасобіць падобны шэкспіраўскі сюжэт у балете!). Вазьміце любую мініяцюру Пракоф'ева. Мелодыя, гармонія, рытмічны пачатак — словам, усе стваральныя элементы музычнага мыслення падрадкаваны ў яго глыбокаму позірку на жыццё, прыроду, свет страстей і пачуццяў чалавека.

— Вы дзеліце слухачоў на падрыхтаваных і непідрыхтаваных?

— У нас у краіне шмат робіцца для выхавання сапраўдных слухачоў. Аднак павінен сказаць, што прыход да вялікай музыкі ў многім залежыць ад асабістых унутраных жаданняў. Ці можна зрабіць музыка-культурным чалавека, які сам да гэтай культуры не імкнецца?

Іншы раз так званая падрыхтоўка нічога не дае. Памятаю, як у адной «падрыхтаванай» аўдыторыі пасля канцэрта пачулася пытанне: «А якое, уласна, меў права Равель інструментаваць фартэп'яныя «Карцінкі з выстаўкі» Мусаргскага?» А другі «падрыхтаваны» тут жа адпавядаў: «А ён грошы зарабляў!»... Калі ў «падрыхтаванага» слухача няма ўнутранай патрэбнасці, цікавасці да ўспрыняцця і разування музычнага твора, ён застанеца ў халодным няведанні аб гэтым прадмечце. І наадварот — «непадрыхтаваны» слухач можа валодаць той успрымальнасцю, якая дорага каштуе. У любой аўдыторыі можа знайсціся такі патэнцыяльны слухач. Во стаць выдатным слухачом — гэта таксама талент, дар прыроды!

Калі гаварыць аб аматарах сур'ёзнай музыкі, то я бачу тут дзве тэндэнцыі руху густаў. З аднаго боку, расце кола слухачоў, якія імкнуцца пазнаць шэдэўры класікі і лепшыя ўзоры творчасці кампазітараў XX стагоддзя. Успомнім калекцыянераў-філаністаў, якіх асабліва шмат

імя Барыса Чайкоўскага стала ў рад імён буйных сучасных кампазітараў. Яго творы з поспехам выконваюцца не толькі ў Савецкім Саюзе, але і ў Англіі і ГДР, у Балгарыі і Польшчы, Італіі і Францыі, ЗША і Югаславіі, у Швецыі, Нарвегіі, Чэхаславакіі...

Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны гутарыць з Барысам ЧАЙКОЎСКИМ.

у тых гарадах і аддаленых кутках Савецкай краіны, дзе няма філармоній і оперных тэатраў. Мы ведаем, напрыклад, што кожная добрая грампластінка (якая каштуе, дарэчы, у нас значна танней, чым на Захадзе) становіцца для іх прадметам асаблівай радасці і ўвагі...

Іншая справа — многія так званыя сталыя наведвальнікі філарманічных залаў. Вось дзе, на маю думку, адчуваецца зніжэнне мастацкіх патрабаванняў! На канцэрт ідуць нярэдка не дзеля самой музыкі, а хутчэй, ідуць ўслед за настроямі калямужычнага антуражу і сенсацый.

— На жаль, сёння існуе і такі пункт гледжання, што літаратуру і мастацтва ведаць добра не абавязкова. Дастаткова мець аб іх «інфармацыю».

— Гэта значыць «Ганна Карніна» на дваццаці старонках?.. Не, даруйце, гэта не наша выдумка! Інфармацыя добрая толькі для знаёмства з творам мастацтва. Але знаёмства не можа замяніць ведаў. Тым больш ведаў глыбокіх. Глыбокія ўражанні ад літаратуры, таксама, як і ад жывалісу, архітэктуры, тэатра, нарэшце, прыроды, я лічу неад'емнай часткай духоўнага быцця чалавека.

Лозунгі «Схапіць на ляту!» «Быць інфармаваным — і толькі!» зыходзяць ад людзей, якія недапытлівыя, якім не цікава даведацца і не цікавы сам працэс называння. Адсюль і пазіцыя: на канцэрт хадзіць не трэба — даведаюся і без канцэрта. Або так: нашошта імкнуцца ўбачыць арыгінал старой карціны «Джаконда», калі перад вачамі столькі рэпрадукцый, напрыклад, нават на этыкетцы пудры?.. Вось пазіцыя людзей, гатовых «жывіцца» духоўна не мастацтвам, а яго сурагатамі. І вось глеба, на якой расцітае агрэсія камерцыйнай эстрады. І з'яўляецца штосьці эстраднае пад класічнае — гэты «сбарычкі Моцарт!» Што гэта значыць? Эстрада пачала «прыбірацца» пад класіку? Яшчэ б! Гэта ж так прыемна для слыху. Ні мелодыю, ні гармонію, ні ідэю ствараць не трэба. Вось гэтая лёгкасць стварэння і прыемнасць, так сказаць, спажывання і выклікае той велзарны патак аранжыровак і падробак, за якім у слухачоў губляецца арыентацыя і «слых» на арыгінал. Камерцыйнае мастацтва — вораг мастацтва сапраўднага.

— Ці можна ў нейкай ступені прагназіраваць будучыню музычнага мастацтва?

— На жаль, а можа, і на шчасце, тут прагназіраванне немагчыма. Уся прывабнасць музыкі ў тым і заключаецца, што яе нельга прадбачыць і тым больш «нарыхтаваць» на будучыя часы. Між іншым... Удалося ж вялікім музыкантам класікам «нарыхтаваць» шэдэўры, якія жывуць і жываць наша духоўнае быццё сёння!

Гутарку вяла музычны крытык Т. ГРУМ-ГРЖЫМАЙЛА.

Сцяпан АЛЕКСАНДРОВІЧ

1 мая 1986 года на 65-м годзе жыцця пасля цяжкай працяглай хваробы памёр вядомы беларускі пісьменнік, заслужаны работнік культуры БССР, член праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар Сцяпан Александровіч.

У паведамленні Саюза пісьменнікаў БССР і Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР гаворыцца:

С. Александровіч нарадзіўся 15 снежня 1921 года ў г. п. Капыль Мінскай вобласці ў сям'і рабочага. У 1939 годзе паступіў на філалагічны факультэт БДУ імя У. І. Леніна, а затым быў прызваны ў Чырвоную Армію. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, ваяваў на Крымскім фронце. У канцы мая 1942 года, будучы цяжка параненым, трапіў у палон, з якога праз тры месяцы ўцёк. 3 мая 1943 года — сувязны партызанскага атрада імя Чапаева (Капыльскі раён).

Літаратурную працу С. Александровіч пачаў у 1946 годзе. Яго п'яру належаць кнігі нарысаў, зборнікі крытычных артыкулаў, навуковая манарграфія

«Пуцявіны роднага слова». Ён адзін з аўтараў «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры», складальнік некалькіх вучэбных дапаможнікаў і гісторыка-літаратурных зборнікаў. Прымаў актыўны ўдзел у падрыхтоўцы да выдання творчай спадчыны класікаў беларускай літаратуры.

Шмат гадоў С. Александровіч аддаў даследаванню жыцця і творчасці народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Гэтай тэме прысвечаны яго апавесці «Ад роднае зямлі...», «На шырокі прастор» і «Крыжавыя дарогі». Аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны ён расказаў у апавесці «Далёкія зарніцы».

С. Александровіч быў руплівым даследчыкам гісторыі беларускай літаратуры, адкрыў многія забытыя яе старонкі, плённа працаваў як крытык, пастаянна клапаціўся пра выхаванне маладых педагогічных і журналісцкіх кадраў рэспублікі.

Светлая памяць пра таленавітага літаратара і педагога, нястомнага вучонага-даследчыка, чалавека шчодрой і шырай душы Сцяпана Александровіча назаўсёды застаецца ў сэрцах усіх, хто яго ведаў.

НА МОВАХ СВЕТУ

СССР

У маскоўскіх выдавецтвах «Прогресс», «Радуга», у мінскім — «Юнацтва» на замежных мовах у апошнія гады выйшлі творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Янкі Брыля, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Алеся Адамовіча, Рыгора Барадуліна, Івана Чыгрынава, кнігі для дзяцей і юнацтва Петруся Броўкі, Максіма Танка, Алега Лойкі, Паўла Марціновіча, Алеся Якімовіча, іншых беларускіх пісьменнікаў.

Выдавецтва «Юнацтва» выпускае літаратуру на дваццаці замежных мовах. За п'яць апошніх год тут выйшлі 82 назвы тыражом больш за 3 мільёны 600 тысяч экзэмпляраў. Кнігі адправіліся ў краіны Еўропы, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі.

Нядаўна ў гэтым выдавецтве ўбачыла свет на польскай мове казка Артура Вольскага «Сцяпан — вялікі пан» (пераклад Пятра Стэфановіча), з якой пазнаёмяцца маленькія чытачы братняй краіны.

ЧЭХАСЛАВАКІЯ

Пражскае выдавецтва «Праца» выпусціла калектыўны зборнік «Планета Любові», складзены з лірычных вершаў паэтэс розных краін. Прадстаўлена ў ім і творчасць беларускіх аўтараў. Чэшскі чытач мае магчымасць пазнаёміцца на роднай мове з вершамі Эдзі Агняцвет, Еўдакіі Лось, Ніны Тарас, Яўгеніі Янішчыц, Ніны Мацяш, Раі-

сы Баравіковай, Ніны Загорскай.

Гаворачы аб цяжкасцях, якія выпалі на долю савецкіх жанчын у час Вялікай Айчыннай вайны, перакладчык Вілем Кун піша ў сваім пасляслоўі: «На Беларусі быў забіты кожны чацвёрты. Не было жанчын, якая б кагосьці не аплакала — мужа, каханага, бацьку, сына, свайго роднага, блізкага. У многіх жонкаў засталася ўспаміны, як іх мужы адыходзілі на фронт, многія маткі захавалі назаўжды ў сэрцы апошні позірк сына або дачкі. Усе, хто адышоў у нябыт, знайшлі сваё месца ў паэзіі савецкіх паэтэс...»

ЮГАСЛАВІЯ

«Газета «Дело» (Славенія) у адным з апошніх нумароў апублікавала вялікі артыкул пад назвай «Ніл Гілевіч і славенскі культурны абсяг». Аўтар артыкула — старшыня Саюза пісьменнікаў Славеніі Тоне Партліч, які летась прымаў удзел у Днях культуры Славеніі на Беларусі.

Аўтар піша: «Тут, у Мінску, на сустрэчы з паэтам-перакладчыкам, першым сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Нілам Гілевічам, прыйшла думка, што славенскі культурны абсяг ёсць усюды, дзе стаяць на палках славенскія кнігі ў арыгінале ці ў перакладзе, дзе выстаўлены нашы мастацкія палотны, дзе чуецца наша музыка. Славенскі культурны абсяг там, дзе хтосьці займаецца славенскай мовай і славенскай літаратурай... Гэта думка ўсяго мяне захапіла, калі нам з Тоне Паўчэкам Ніл Гілевіч у кабінете Саюза пісьменнікаў чытаў у сваім перакладзе верш Жупанчыча «Ціха ступае змрок».

Аўтар артыкула характарызуе ўсю работу Гілевіча як перакладчыка класічнай славенскай паэзіі, кнігі «Маці мая, Славенія», падкрэслівае, што яго перакладчыцкая дзейнасць адзначана высокай узнагародай — ордэнам Югаслаўскай зоркі са стужкай. Тоне Партліч адзначае, што на Беларусі расце маладая змена перакладчыкаў югаслаўскай літаратуры, у прыватнасці, ён называе імя Івана Чароты. Аўтар расказвае аб сваім знаходжанні на Беларусі, дзеліцца ўражаннемі.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

СТАРАЖЫТНЫ ПРМЫСЕЛ І СУЧАСНАСЦЬ

ІВЯНЕЦКАЯ ФЛЯНДРОЎКА

Ніводная больш-менш значная выстаўка народнага мастацтва не абыходзіцца без выразных па сілуэту, цікавых па формах глянцоў, збанцоў, місак, слоікаў, спарышоў, апыразных гладкімі і хвалістымі палосамі зялёнага, карычневага, белага колера. Гэты нескладаны, але досыць выразны дэкор дазваляе лёгка адрозніваць вырабы івянецкага керамічнага цэнтара.

Сучасная вытворчасць іх у Івянцы арганізавана на багатых традыцыйных старажытнага ганчарнага промыслу. Па ўзроўню развіцця, якасці і асартыменту прадукцыі Івянец не меў сабе роўных сярод іншых ганчарных цэнтраў Беларусі. Асноўны працэнт вырабаў складаў, вядома, посуд бытавога прызначэння. Вытачаны на нажым ганчарным крузе посуд вызначаецца мяккімі акруглымі формамі, падкрэсленымі нескладаным дэкорам у выглядзе хваёвых лапак, прамых і хвалістых паяскоў карычневага і белага колераў, нанесеных ангобам пад празрыстую паліву. Выраблялі таксама разнастайныя рэчы утылітарна-дэкаратыўнага характару: фігурныя пасудзіны ў выглядзе мядзведзяў, бараноў, ільвоў, букетнікі на шталт ствала дрэва, попелніцы з ільвамі, цацкі-свістулькі. Некалькі «ганчарак» спецыялізаваліся ў вырабе кафлі, якая разыходзілася па ўсёй Беларусі.

У 1939 годзе, пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі ў адзінай сям'і савецкіх народаў, у Івянцы была арганізавана керамічная арцель, якая займалася выпускам простага бытавога посуду. У пасляваенны час, з насычаннем рынку і гандлёвай сеткі керамічным посудам, арцель паступова спынілі сваю дзейнасць. Такі ж лёс мог чакаць і Івянец. Але выхад быў знойдзены: арганізавалі ў 1955 годзе цэх мастацкай керамікі. Ініцыятарамі былі старэйшыя мясцовыя ганчары Франц Целішэўскі і Вітольд Кулікоўскі, пазней да іх далучыліся таленавітыя майстры Іван Маўчановіч, Міхаіл Звярко, Антон Пракаповіч, якія і сёння складаюць асноўнае ядро промыслу.

Першыя гады існавання цэха былі адзначаны пошукамі

неабходнага напрамку работы. Адны ганчары (Вікенцій Лаўрыновіч, Вітольд Кулікоўскі) працягвалі традыцыйны івянецкага посуду 20—30-х гадоў, другія імкнуліся да абнаўлення асартыменту вырабы і іх дэкору. У 1957 годзе Целішэўскі і група майстроў ездзілі нават у Алма-Ату, дзе пераймалі вопыт ганчарнай вытворчасці Казахстана і ўзоры мастацкай керамікі. Паўны час цэх выпускаў вырабы ўсходніх форм з адпаведнымі прыёмамі дэкору. Праўда, не доўгі быў перыяд механічнага паўтору, беларускія майстры неўзабаве вярнуліся да звыклых вырабаў. Але ўплыў сярэдняазіяцкай керамікі меў і яўна станоўчы вынік: паскорыў вырацоўку характэрнага мясцовага дэкору — фляндройкі. За кароткі час фляндройка дасягнула такой выразнасці і мастацкай дасканаласці, што прынесла славу івянецкай кераміцы.

Акрамя традыцыйных карычневага і белага, майстры сталі прымяняць таксама чорны і зялёны колеры, якія досыць шырокімі палосамі ўкрывалі сценкі вырабу. Гладкія палосы чаргаваліся з расчасанымі ў дробныя зубчыкі, дэкор стаў насычаны і мажорны.

З канца 50-х гадоў івянецкая кераміка становіцца абавязковым экспанатам выставак. Значна пашырыўся асартымент вырабаў фабрыкі пасля яе рэканструкцыі ў 1966 годзе. Двойны абпал палепшыў якасць керамічных рэчаў, шырокае прымяненне эмаляў і каляровай палівы павысіла іх дэкаратыўнасць.

Значны ўплыў на характар прадукцыі стала аказваць творчасць прафесійных мастакоў Пятра Скрыпкі, Васіля Карунова, Фёдара Шастака, Марыі Шаўцовай, якія аддавалі перавагу творам дэкаратыўнага характару. Працэнт посуду бытавога прызначэння, вырабленага на ганчарным крузе, стаў знікаць, большасць прадукцыі стваралася шляхам адліўкі ў гіпсавыя формы. Гэта дало магчымасць аздобіць вырабы больш багатым рэльефам. У тэхніцы адліўкі выпускаліся разнастайныя рэчы утылітарна-дэкаратыўнага характару: наборы для квасу,

кавы, вады, падсвечнікі, вазы, флаконы, кветачніцы і інш.

У тым, што традыцыйная фляндраваная кераміка ручной вытворчасці па-ранейшаму з'яўляецца на выстаўках і ў магазінах, несумненна станоўчую ролю адыграла арганізацыя творчай групы, ядро якой склалі старэйшыя ганчары Міхаіл Звярко, Антон Пракаповіч, Станіслаў Адамовіч. Яны працягвалі далейшыя пошукі ў галіне традыцыйнага рамяства. Майстры стварылі шэраг узораў для масавай вытворчасці, а таксама унікальныя вырабы для выставак, якія ўжо нельга было ўявіць без шырока вядомай івянецкай фляндройкі, а таксама арыгінальных фігурных пасудзін работы Міхаіла Звярко — аднаго з лепшых івянецкіх майстроў, лаўрэата I-га Усесаюзнага фестывалю самадзейнай творчасці працоўных, дыпламанта многіх выставак.

Выдатным майстрам традыцыйнай фляндраванай керамікі праявіў сябе ў апошні час Антон Пракаповіч. Прыгожа глядзяцца яго буйныя, ёмістыя глянкі, міскі, слоікі, збаны. Такімі ж якасцямі вызначаюцца вырабы Івана Малчановіча. Акрамя традыцыйных форм, гэтыя майстры ствараюць арыгінальныя сучасныя сталовыя наборы, дэкаратыўна-мастацкія рэчы, а таксама сувенірыя мініяцюрныя копіі посуду.

Сёння Івянецкая фабрыка мастацкай керамікі (якая ўжо стала заводам) — буйное індустрыяльнае прадпрыемства з высокай механізацыяй вытворчых працэсаў. Прасторыня, аснашчаныя розным абсталяваннем цэхі нічым не нагадваюць былую арцель. Далёка за межы рэспублікі разыходзіцца разнастайны керамічны посуд, кухонныя наборы, арыгінальная фігурная пластыка. Але па-ранейшаму попытам карыстаецца і славетная фляндраваная кераміка, якая прынесла шырокую вядомасць старажытнаму промыслу ў Івянцы.

Яўген САХУТА.

НА ЗДЫМКАХ: М. ЗВЯРКО. Дэкаратыўная кампазіцыя «Музыка»; А. ПРАКАПОВІЧ. Збан і кубак.

Фота аўтара.

СПОРТ

Французскія аматары футбола здзіўлены і... занепакоены. Так можна ахарактарызаваць водгукі спартыўнай прэсы на фінальны матч Кубка кубкаў еўрапейскіх краін паміж кіеўскім «Дынама» і мадрыдскім «Атлетыка», які прайшоў у Ліёне. Іспанскія футбалісты, якія не ведалі да гэтага паражэння ў падобных турнірах, прайгралі з буйным лікам 0:3 савецкім спартсменам. Менавіта зборнай Францыі прыйдзеца гуляць на першынстве свету ў маі ў Мексіцы з камандай СССР, у склад якой уваходзіць шэраг футбалістаў кіеўскага «Дынама».

Нядаўна адбыўся апошні кантрольны матч паміж камандамі нашай краіны і Фінляндыі. Ён завяршыўся з лікам 0:0. За зборную Савецкага Саюза гуляў і мінскі дынамавец Сяргей Гоцманаў.

Алена Валчэцкая, Тамара Лазаквіч, Ларыса Петрык, Вольга Корбут... Спіс выдатных беларускіх гімнастак можна працягваць. І вось на спартыўным небасхіле з'явілася яшчэ адна зорка — Святлана Багінская. Трынаццацігадовая мінчанка стала чэмпіёнкай Еўропы ў мнагабор'і. Гэтыя спаборніцтвы праходзілі ў ФРГ.

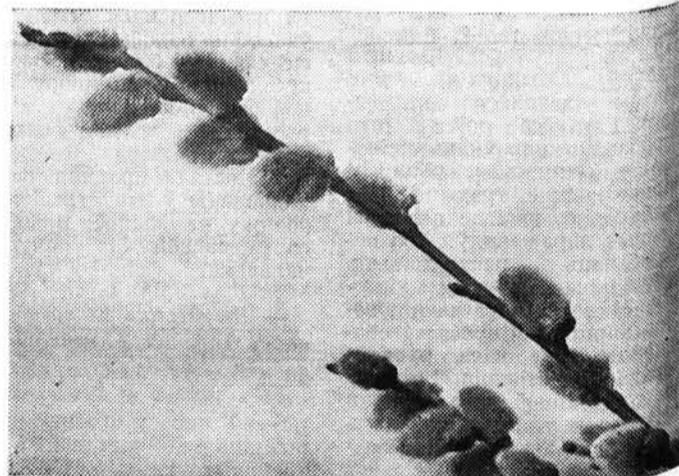
Там жа, у ФРГ, адбыўся буйны міжнародны турнір фехтавальчыкаў «Бонскі леў», у якім прынялі ўдзел каля 200 спартсменаў з 20 краін. Спаборніцтвы выйграў мінчанін Аляксандр Раманькоў.

Яшчэ адна прадстаўніца беларускай сталіцы Анязла Стасюлевіч святкавала перамогу ў Лос-Анджэлесе на матчы паміж зборнай Савецкага Саюза і ЗША па скачках у ваду. Наша спартсменка была першай у спаборніцтвах на вышыні.

Набірае сілу лёгкаатлетны сезон. На старце яго вызначыліся і прадстаўнікі нашай рэспублікі. Лепшы вынік сёлета года на стадыёнах свету ў трайным скачку паказаў Генадзь Валюкевіч — 17 метраў 75 сантыметраў. Два першыя месцы на міжнародным турніры ў Нарвегіі па спартыўнай хадзьбе на 10 і 20 кіламетраў заняў Яўген Місюля. Раіса Смяхнова выйграла Кубак СССР у марафонскім бегу. Новы юніёрскі рэкорд краіны ўстанавіла Ларыса Караткевіч у кіданні дыска: 64 метры 42 сантыметры...

Калі лёгкаатлеты толькі пачалі сезон, то гандбалісты ўжо завяршаюць сваё першынство. Мінскі СКА, мінулагадні чэмпіён, перад апошнім турам упэўнена лідзіруе, адарваўшыся ад маскоўскіх армейцаў на 5 ачкоў.

ДРЭВА МАЙГО ДЗЯЦІНСТВА

Вясна. Яна глядзіць блакітнымі чыстымі вачамі на прыроду, якая абуджаецца ад зімовага сну. Пад яе поглядам працянаюцца дрэвы. Іх цёмныя галінкі ўжо заблішчэлі, абмытыя першым дажджом, і набрынялыя пупышкі чакаюць свайго часу, каб дружна выкінуць насустрач сонцу кволую лістоту. А старая вярба, што расце ў канцы бацькоўскага агарода, ўжо паспяшалася павіншаваць доўгачаканую гасцю. Вясна яшчэ не паказала свае яркія фарбы, а вярба дорыць ёй, не чакаючы з'яўлення лісця, свае сціплыя няяркія кветкі.

Кожны раз, наведваючы бацькоўскі дом, я праходжу пад гэтай вярбай. А сёння яна стаіць ля самай сцяжыні прыбраная, памаладзеля, упрыгожаная пухватымі баранчыкамі-завушніцамі. Вельмі ўжо да твару яны вярбе! На зеленаватых бурых галінках серабрыста-белыя камячкі расцеліся, быццам зайчаняткі, якія ўзбраваліся на купіны, каб выратавацца ад паводкі. Абсыпаная пухватымі «коцікамі», старая вярба здаецца вялізным букетам. Калі верыць народнай пагалосцы, яна перажывае ў час цвіцення другую маладосць. Гледзячы на яе, успамінаю дзяцінства, што прайшло тут, пад гэтай вярбай. Якія свістулькі ўмелі мы рабіць з маладых вярбовых галінак! Гэта даволі проста: зразаеш дубчык, пастукаеш злёгка па ім, пакручваючы на калене, ручкай сізорыка, здымеш трубочкай кару і высвіствай сабе што хочаш!

Анатоль БЯРЮВІЧ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 809

ВІТАМІНЫ ДЛЯ ГЛУШЦА

Доўга блукаў па сырых мачажынах і лясных крэпах. Выйшаў на сухі ўзгорак і прысеў на паўзнілы пняк у акружэнні сасновага нізкалесся.

Грымеў лясны хор. У шматгалосым птушыным гомане цяжка разабраць асобныя галасы, аднак некаторых лясных салістаў мне ўдалося ўбачыць. Я доўга слухаў урачыстыя песні вясны, не выдаваў сябе птушынаму свету.

Удалечыні, за сеткай галінак, важна прагульваецца буйная птушка. Па сілуэту пазнаў глуш-

ца. Ён ходзіць між соснамі і шчыпле нейкую траву. Уважліва ўглядаюся. Няўжо кветкі збірае? Вось ідзе да фіялетавых плям сон-травы і зрывае раскрытыя бутоны. Але глушэц не букет для сяброўкі збірае, а сваё валле напайнае. Цяпер ужо добра бачу: некалькі кветак на маіх вачах праглынуў.

Сон ядавіты і прымяняецца ў медыцыне як лекавая расліна. А глушэц, бач, лічыць, што гэта для яго вітаміны.

У. ШКАБРОЎ.